

De Libreria

IVSTI LIPSI
POLITICORVM
SIVE
CIVILIS DOCTRINAE
LIBRI SEX.

Qui ad Principatum maximè spectant.

Additæ NOTÆ auctiores, tum & DE VNA
RELIGIONE liber.

Omnia postremò Auctor recensuit.

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA,

Apud Balthasarem Moretum, & Viduam
Ioannis Moreti, & Io. Meursium.

M. DC. XXIII.

Cum Privilegiis Casareo & duorum Regum,
& Principum Belgarum.

frequentis et huius
in libris de constan-
tia, et in libris poli-
ticorum, et in alijs
suis operibus in re-
surrectione facti:
et quomodo ipse
asserat se facti
nomine nihil ni-
si providentiam di-
vinam per et chris-
tiano sensu intel-
ligere, at solent ei
connectere plures
gentilium Aucto-
rum sententias
obscuras, quæ obli-
vicio factis potius
quam divina pro-
videntia continere
videntur, proinde
caute legendus in
his libris quæ de
facto vbiq; disse-
rit.

expurgatus
y conforme el
año de 1670. de San
y Louis. 13 de 1670
por comisión del P. N. S.
Paulo Herbyne

3
IMPERATOR,

REGES,

PRINCIPES,

AMPLVM & illustre
vestrum munus est,
quod sustinetis. Quid
maius inter homines,
quàm vnum præesse
pluribus; leges & ius-
ta ponere; maria, ter-
ras, pacem, bella mo-
derari? Diuinitas quædam videtur hæc di-
gnitas: & est profectò, si salutariter atque
ex vsu publico administratur. Sed hoc
quàm arduum sit, cùm ratio nos docet,
tum exempla. Illam si inspicimus; quan-
tæ molis ab vno capite tot capita coërce-
ri, & vniuersam illam multitudinem, in-
quietam, discordem, turbidam, leniter
redigi sub commune quoddam Obe-
dientiæ iugum? Si hæc; quàm pauci ab
omni æuo reperti, qui laudabiliter hoc
munere functi & defuncti? Nimirum ma-
ius quiddam est quàm imperiti suspicien-

I. L I P S I
P O L I T I C O R V M
S I V E
C I V I L I S D O C T R I N Æ
L I B R I P R I M I

C A P V T I.

*Scopus & materies mei scripti. Vita Civilis definita.
Virtus communiter laudata.*

VITAE Civilis iter quæ rectè ineas, rectè per-
agas, præcipere mihi est animus: nec id
meis, sed veterum monitis, imò & ver-
bis. Tu mihi dux magne Deus: & ma-
num hanc mentemque dirige, vt saluta-
ria videam, diiudicem, promam. Vitam
Civililem definio, QUAM IN HOMINVM SOCIETATE
MIXTI DEGIMVS, AD MUTVA COMMODA SIVE
VSVM. Huic duos Rectores tribuo, Prudentiam & Vir-
tutem. illam ex pluriim mente: sed & hanc ex meâ. quia
ciuem verè bonum nullum arbitror, nisi & virum. Sine
Virtute, Calliditas ea sit & malitia, & quidlibet potiùs
quàm Prudentia. cuius clauus etsi propriè Vitam Civilem
dirigit, non tamen sine vsu & auxilio illius magnetis. Igi-
tur de Virtute iure præmittam, quæ

*Quid Vita
Civilis.*

*Duo ei ne-
cessaria,
Prudentia
& Virtus.*

Tacitus
1v. Histor.

Proprium hominis bonum.

*Virtus sa-
lius homi-
nis.
Ea non in-
terit.*

Sallustius
Catil.

*Cetera humana pereunt, & diuitiarum & forma gloria,
fluxa atque fragilis est: Virtus clara aeternaque habetur.*

Seneca
ep. xci.

Hoc unum contingit immortale mortali.

Sallust.
Catil.

*Itaque iure, quæ homines arant, nauigant, edificant, Virtu-
ti omnia parent.*

*Ceteris om-
nibus præ-
eminet*

Cicero 1.
de Finib.

At tu fuge, nam *superstitione qui est imbutus, quietus esse numquam potest.*

Sed tormē-
tum iis qui
habent.Varr. apud
Augustin.
de Ciuit.
lib. vi.

Discrimen hoc habe: *Deos à religioso vereri, à superstitione timeri.*

Timor eius
nota.Apud A-
gel. lib. iv.
cap. ix.
Cicero de
Nat. deor.
ii.

Placeat ille versus, sed saniter intellectus:
Religentem oportet esse, religiosum nefas.

Spernenda
nobis.

In Cultu ipso, ad interna semper præuertere: & cense,
*Cultum deorum esse optimum, eundemque castissimum atque san-
ctissimum, ut eos semper purâ, integrâ, incorruptâ & mente &
voce venereris.*

Interdum veno-
canda rele-
gio.

Seneca.

Aureum tibi dictum imprimo: *Optimus animus, pulcher-
rimus dei cultus est.*

Et animus
excolendus.Cicero de
Diuinib.

Nec sic, ut externa tamen spreueris, nisi si impia. Nam
& in his, *religioni parendum est, nec patrius mos contumaciter
repudiandus.*

Sine Ritua-
lium tantis
abieci.

CAPVT IV.

*Fati vocē
hic & alibi
veterū mo-
re pono, sed
non mente.
Nil nisi
providen-
tiam disti-
nam, id est
pio & Chri-
stiano sen-
su intelli-
gere me, se-
mel testor.

Fatum * appendix Pietatis. Quid illud, & à quo sit?
quam vim habeat, & quem usum?

P IETATEM seui. pango nunc duos surculos, qui sub
arборе hac, imò ex eâ nati: *Fatum*, & *Conscientiam*.
Quorum illud, ex *Sensu*; hæc, ex *Cultu*, originem clarè
ducunt. Si enim gubernat & dirigit deus; prouidet etiam
& decreuit. idque æternus ipse, ab æterno in æternum.
Hoc autem est *Fatum*:

Fati origo
ex Sensu.

D

Cuius

IUSTI LIPSI
AD LIBROS
POLITICORVM
NOTÆ,
ET
DE VNA RELIGIONE
LIBER.

Aucta omnia & innouata.

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Balthasarem Moretum, & Viduam
Ioannis Moreti, & Io. Meurfium.

CLC. ICC. XXIII.

*Cum Privilegiis Casareo & duorum Regum,
& Principum Belgarum.*

ILLUSTRES
ORDINES,

LIBER in me nuper prodijt, cui an responderem, iure dubitavi. Auctor an ille est, cui debeam? homo iniquitus, turbidus: & cui vnum hoc studium, litigare. Sicut canibus quibusdam insitum est, sine causâ aut discrimine latrare: talem audiebam istum. nec iudicio hæc scribere, sed morbo. Cum hoc me componerem, & velut includerem in eodem campo? quem & vincere inglorium, & à quo atteri sordidum esset. *Facit enim se aduersarium*, ait Seneca, *quisquis contendit, & ut vincat par fuit*. Sed causa etiam silendi altera, ab ipsâ scriptione. Nam qualis ea est? plebeia, futilis: & concepta plebeio quoque stilo. Quotusquisque ea leget, si ego sileam? nec deprimere aduersarium meum possum, nisi vt attollam. Adde quòd calumniarum conuiciorumque plena: & corniculas citiùs in Africâ, quàm res rationesque solidas reppererim in hoc scripto. Vetus ille versus hîc valet:

* Δόγας μὲν Ἐμὸδωσθ' ἐμποροῦε).

& flumen verborum vbique video, mentis vix guttam. Quid igitur reponam aut respondeam? serium aliquid aut eruditum? non est occasio. conuicia & dicteria? non est meum: & ita adhuc viximus scripsimusque, vt nemo de nobis, de nemine queri etiã ego possim. Primus iste est (heu fatum Lipsij!) qui

* Sunt Hermodori verba, mercimonium.

IUSTI LIPSI
ADVERSUS
DIALOGISTAM
LIBER.

LIBRUM tuum legimus, & quæ visum mihi respondere, hîc habes. Pauca mole, sed non pondere: & tu quoque non multa scripsisti, sed multis. Toto libro placuit tibi non solum πολυλογεῖν, sed ταυτολογεῖν, & quod poëta dicit, *oberras ubique eadem chordâ*. Lacon quidam ad lusciniam: *Vox es, præterea nihil.*

ORDIAR à capite & ab ipsâ fronte tui libri. Titulum fecisti: *LIS SIUC PROCESSVS INTER IUSTVM LIPSIVM ET.* Nollem te hoc præscribere, mali augurij est in principio lapsus. Ego tecum litigo? numquam factum. Natura mea, consuetudo, valetudo abhorrent ab omni litigio; & si me non nosti, scito non esse pacatius ingenium in Batauiâ vestrâ. Denique ego tecum? si visum mihi litigare, aliud esset cum quo consererem manum. Nam, ut ille ait,

Attius.

— trophæum ferre me à forti viro pulchrum est.

Sin autem & vincar, vinci à tali nullum est probrum.

At tu quis es? ignotus es. imò tu quis es? nimis notus es.

DEDICATIO sequitur, eâque Ad Senatam huius vrbis. Grata erit, nisi fallor. Cur tamen ad hunc potissimum? quâne olim hîc turbæ? & eos fautores putasti turbidi tui animi aut scripti? Scis enim: & te quoque aliquid oculi ligni suggestisse in hanc flammam nos scimus. Sed mi homo erras. illa resederunt, & beata pax ac concordia iterum in hac vrbe. Acule, non est hic locus tuis stabris.

EPISTOLAS deinde meas subiungis. Quo exemplo? nullo bono, aut cuiusquam boni. Egone hoc sine scripsi, ut ederes? per somnium non cogitavi. Homo inconspicte, tolli è vitâ commercia aut certè libertatem litterarum. Apud bonos ita solet, ut duobus scripta inter duos pereant. Tu aliter esto. Cur tamen, si visum eas edere, non edis ipsas? Verti, inquires. Ita sanè, sed non in decentiorem formam. Quid enim si parum fideliter? quid si parum expresse? Vtrumque ve-

IUSTI LIPSI
DE
VNA RELIGIONE,
ADVERSUS
DIALOGISTAM
LIBER.

In quo tria Capita Libri quarti
Politicoꝝ explicantur.

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Balthasarem Moretum, & Viduam
Ioannis Moreti, & Io. Meursium.

MDCLXXIII.

*Cum Privilegiis Casareo & duorum Regum,
& Principum Belgarum.*

REVERENDO ET AMPLISSIMO³
P R A E S V L I
IOHANNI SARACENO
ABBATI VEDASTINO,
ET A CONSILIIS
STATVS BELGICI.

NOTAS quas vides, & adiunctum *De una Religione* librum, aucta hæc variè aut innouata, tibi datum dicatumque imus, Amplissime Præsul: atque intimo meo voto, utinam maius aliquod aut speciosius munus! Certè merebaris, & impensè ego volebam. sed quid est? aliud præ manu nunc non erat, & differre diutiùs professionem huius ætis alieni, pudor meus & ingenuus animus recusabant. Tu ille es, cuius beneficia à quadriennio iam in me summa: qui aduenientem in amicitiam tuam admisisti, aut potiùs aduocasti; fontem benignitatis tuæ vltro rescraisti, & verè fontem: ita largiter & perenniter in me fluxit. Nec in me tantùm. publica & testata beneficia tua sunt in omnes, quibus commendatio aut insigne aliquod est Religionis, Virtutis, aut Doctrinæ. Enim uerò sacra si intuear, quis magis ea defendit, ornavit, ampliauit? Aræ & templa vetera instaurata, aut noua instituta, tui operis sunt; tui, religiosorum cætus correcti, aucti, propagati; & vno verbo, omnes pietatis

IUSTI LIPSI

A D I. L I B.

POLITICORVM

NOTÆ.

POLITICORVM LIBRI.] *Ita inscripsi, De titulo librorum. nec perperam. Nam etsi proprie de principatu agimus, & eius instructio mihi scopus: tamen & librorum prior pars velut commune ωγαύλιον ad quamque Rempubl. est: & passim præcepta ad omnem Civilem vitam.*

Sive Ciuilis doctrinæ.] Rectè ita licet vertere: imò Politicen ipsam Ciuilitatem Apuleius reddidit, de Philosophiâ: & Seneca Ciuilem eius partem dixit.

I N C A P. I.

Præloquium.

Veterum monitis, imò & verbis.] Ita fecimus. Lapidem & ligna ab alijs accipio: ædificij tamen constructio & forma, tota nostra. Forma Architectus ego sum, sed materiam variè undique conduxim. Nec aranearum sanè textus idèo melior, quia ex se fila gignunt: nec noster vilior, quia ex alienis libamus, ut apes.

Duos Rectores, Prudentiam & Virtutem.] Sine duo etiam Fulcra bifulcra: sine quibus laudabilis & firma Respublica nulla umquam fuit, nulla erit. Tetigerunt utrumque alij: sed si neminem distinctè aut plenè præceptis id amplexum dixerim, libera magis vox erit quàm superba.

I N C A P. II.

De Deo.

RECTVS de deo sensus, in deum cultus.] *Ita Pietatem definimus. & hæc duo sanè præcipua eius munera sive partes. Nosse supremum illud numen, & Venerari. Lactantius: Omnis sapientia hominis in hoc vno est, vt Deum cognoscat & colat. A Sensu tamen veniendum est ad Cultum. Idem: Sapientia præcedit, Religio sequitur: quia prius est Deum scire, consequens colere.*

Ita appello Summum illud.] Heu miseriam! adèd à cognitione

Lib. III.
Iustic.
cap. xxx.
Lib. VI.
cap. IV.